

Top Naeff Omnibus

School-idyllen

(pag. 5)

De Tweelingen

(pag. 119)

Vriendin

(pag. 267)

School-idyllen

Inhoud *School-idyllen*

I. Een plezierig vooruitzicht.....	7
II. Het ‘nieuwe kind’	17
III. Wie zoet is krijgt lekkers, wie stout is... ..	32
IV. Het bal	41
V. ‘After the ball’.....	48
VI. De luitenant.....	57
VII. Plannen	67
VIII. De grote vakantie.....	76
IX. De ‘kunstclub’.....	87
X. Jets verjaardag	99
XI. Droeve dagen.....	108
XII. Slot.....	112

I. Een plezierig vooruitzicht

Het was krans bij Jeanne van Laar. Zij zaten met hun vieren om de tafel: Jeanne, Jet Van Marle, en Lien en Noes Terhorst.

‘Het had niet ongelukkiger kunnen treffen,’ zuchtte Jet, terwijl ze met een plof haar beide ellebogen op de tafel zette. ‘Nou net middenin de repetitieweek zo’n nieuw kind naast je te krijgen! Ik was veel liever maar alléén in mijn bank gebleven, dan had ik tenminste plaats met m’n knieën als ik stiekem even in m’n boek op m’n schoot wil kijken. Aan zo’n nieuwe kan ik natuurlijk niet dadelijk vragen of ze een beetje op wil schikken. Zeg heb je nog thee? Geef me nog een kopje, het komt er niet op aan of het slap is. Ze zal wel verbaasd staan te kijken, als ze ziet hoe er bij ons op school eendrachtelijk geknoeid wordt. Dank je. Maar ik zeg maar, ik ben het slachtoffer op het ogenblik. Van vóórzeggen is natuurlijk helemaal geen sprake...’ en Jet hield even op met brommen en keek rond of iemand ook mogelijk het tegendeel zou veronderstellen, maar Lien en Noes herhaalden meewarig: ‘O nee, natuurlijk niet,’ en Jeanne van Laar, een knap blond meisje, zuchtte ook zachtjes: ‘Ik denk het wel niet.’

Jeanne was de enige van de vier die nooit *knoeide*. Ze zei niet vóór, ze keek niet af en wou ook niet voorgezegd worden. Ze vergeleek nooit thema’s of sommen, en was gehoorzaam en gedwee. Nooit *speelde ze op* zei Noes; Lien noemde haar het *model* en Jet sprak van het *krediet*, want Jeanne zag er zaterdags zowel als ‘s maandags onberispelijk uit en maakte overal waar ze kwam een nette gedistingeerde indruk, zó netjes, dat de winkels het zich een eer aanrekenden door zulk een fijn dametje bezocht te worden en volgaarne taartjes, schoolbehoeften enz. in het oneindige op rekening leverden. Als er dus iets gekocht moest worden, en nog in lange tijd niet betaald, was het altijd Jeanne die met een waardig ernstig gezichtje de boodschap deed. Ze was heel nuffig en dacht onder alle omstandigheden aan haar uiterlijk.

‘Nou, dan wordt ze een goeie vriendin voor jou, krediet,’ begon Jet weer, wier humeur nog steeds niet erg beminnelijk was. ‘Zo’n zoete, een die haar pink niet durft te verroeren. Ik wou dat ze er jou maar naast wilden zetten; het zou jou toch niet generen in je deugdzzaamheid.’

‘Zal ik het vragen?’ opperde Jeanne vriendelijk, terwijl zij haar mooie handjes met welgevallen bekeek.

Jet was inééns vertederd, door die onverwachte uitkomst, en hartelijk knikkend tegen het krediet, zei ze: ‘Je bent een goed kind model, het is een geschikte prakkezatie van je, ik neem het aanbod dankbaar aan. Maar wat zal je voor een reden opgeven?’

‘O, zeg maar dat het op jouw plaats tocht, of zoiets,’ raadde Noes aan. Noes was nog al inventief als het erop aankwam.

‘Nee, dan jok ik,’ zei Jeanne beslist. ‘Ik geef geen reden, ik vraag het zo maar, gewoon.’

‘Je hoeft niet te denken dat het lukt, net of ze Jet op Jeannes plaats daar helemaal achteraan zullen zetten! Juffrouw Verbeek weet ook wel wat voor vlees of ze in de kuip heeft.’

Het kwam van Lien, die zelf op de voorste bank zat (ook al wegens vlijt en goed gedrag) en nu niet kon velen dat Jet daar lekkertjes achteraan zou kunnen doen wat ze verkoos.

Jet, een beetje gekalmeerd in haar eerste enthousiasme voor die nieuwe schikking, hield zich groot: 'Zou mejuffrouw Henriëtte Van Marle voor deze ereplaats te gunstig bekend staan?' vroeg ze waardig en dan, met een ondeugende flikkering in haar levendige bruine ogen zag ze Lien aan en zei plagend: 'Dan blijf ik maar op mijn oude plaats op de tweede bank, toch altijd nog beter dan jij op de eerste, en misschien valt dat nieuwe kind ook nog wel mee en laat ze me een beetje afkijken.'

Jet was in haar hart van het tegendeel overtuigd, maar ze kon Lien niet goed uitstaan.

Jeanne zat in de spiegel te kijken: 'Hoe heet ze?' vroeg zij. Niemand wist het.

'Ik weet alleen dat haar moeder een Amerikaanse was, en al lang geleden gestorven; Adriaan vertelde het vanmorgen aan het ontbijt,' antwoordde Noes.

'Ik stel me zo iets voor,' begon Lien weer, die erover had zitten denken waar ze Jet nu weer eens onaangenaam mee kon zijn, 'als onze Kaatje, jullie weten wel, ons loopmeisje, dat we altijd het *schaap* noemen. Nou, zo iets *schaap*-achtig, een die voortdurend bloost, heel bedeesd praat, en haar ogen haast niet op durft slaan.'

Jet, het slachtoffer was weer helemaal terneergeslagen, vergat dat het van Lien slechts een blote veronderstelling was, ging aan de piano zitten, en speelde "home sweet home", zó droefgeestig en gevoelvol, dat ze, puur van gevoel, er aanhoudend naast sloeg.

Lien keek zegevierend rond, tevreden over het succes van de vergelijking met Kaatje; Noes grabbelde op de grond naar spelden; Jeanne zat met een zakdoek waar ze telkens aan likte haar armband op te poetsen, en allen dachten over het nieuwe kind, dat de volgende dag zou komen.

Jet dacht aan haar met een woede, die zich in aangrijpende akkoorden luchtte, Noes met kalme nieuwsgierigheid, Lien met heimelijk plezier, als een voorwerp dat Jet in de weg kon zitten, en Jeanne met een zekere tevredenheid in het vooruitzicht een geestverwante in haar te zullen ontdekken. En alle vier stelden zij zich haar voor als Kaatje, het *Schaap*...

Het model, verrukt over het effect van de nu glimmende armband aan haar fijn blank polsje, verbrak het eerst de stilte: 'Is het de volgende week woensdag of donderdag grote lijst?'

Noes dook op: 'Woensdag al,' zei ze.

'O hemel,' zuchtte Jeanne en Jet trommelde fanfares.

Met een vinnige blik op Jeanne zei Lien: 'Jij hoeft niet te zuchten, jij hebt altijd goeie cijfers en iedereen weet dat je je best doet. Maar wij, hè Noes?'

'Wij hebben altijd slechte cijfers, en iedereen weet dat wij niet ons best doen,' beaamde deze gelaten. 'En we krijgen altijd zo'n standje van ma.'

'Vooral ik, ik zit voor het tweede jaar,' en Liens gezicht werd meer en meer benauwd.

'Het kan jou niet schelen, hè Jet?'

Jet was juist aan haar derde fanfare. Zij draaide zich met een vaartje op de pianostoel om, stopte de veters van haar laarzen in, en met een aller-genoegeijkst gezichtje zei ze: 'Ik? Kind ben je mall' als ik me dat allemaal aan moest trekken, kon ik wel aan de gang blijven. Laat eens zien... ik was zes jaar toen ik op school kwam, ik ben nou vijftien, dus negen jaar op school geweest, en in al die negen jaren heb ik nog nooit, zegge nooit, een goed rapport gehad. Dat kan ik me toch niet voortdurend aan blijven trekken, het zou compleet geen leven zijn...! Och, een mens went aan alles, en men moet zich in het onvermijdelijke leren schikken...'

Jeanne keek met heimelijke bewondering naar haar op: 'Vind je dan het ogenblik, dat de lijst wordt opgelezen en juffrouw Prior je zo woedend aankijkt ook niet akelig? Je ziet er toch altijd net uit of je het je erg aantrekt.'

'Dat is mijn "grote-lijst-gezicht", dat zet ik altijd bij die gelegenheid.' Jet maakte de mimiek erbij. 'Ik houd m'n hoofd zo'n beetje scheef, kijk zó en dan staar ik stijf op één punt, meestal naar het lintje om Mies Vermeulens vlecht. Dan vouw ik m'n handen zedig over elkaar, zet m'n boventanden in m'n onderlip en trek m'n kin een beetje in. Zó. Het is heel gemakkelijk te leren, als...'

'Nou,' viel Lien triomfantelijk in de reden, 'ik heb toch wel eens gezien dat je tranen in je ogen kreeg.'

'Dat hoort er ook bij,' stemde Jet volmondig toe, 'dat komt van het staren, anders diende dat nergens toe.'

Noes en Jeanne lachten, Lien trok met een verachtelijk: 'Als je het geloven wilt,' de schouders op. Die branie van Jet kon ze niet uitstaan.

'O ja, dat is waar ook.' Jet haalde een vuil, verkreukeld papiertje uit haar zak: 'Wat hebben jullie uit die procenten-som?'

'Wij 4½%, ' zei Noes dadelijk. Zij en Lien waren zusjes en ze sprak van wij, daar het werk van de ene altijd op dat van de andere geleeleek als twee druppels water. 'En jij, Jeanne?'

Jeanne schrikte op: 'Ik weet het niet meer.'

'Heb jij ook 4½ Jet?' vroeg Noes weer.

'Ik heb helemaal niets, want ik heb haar niet af.' Jet lachte erbij of het 't grootste plezierje was.

'Ik kom nu met het voorstel voor de dag of iemand haar mij even lenen wil, met de beredenering erbij.'

Lien, ook altijd graag bereid om te helpen, pijnigde haar hersens om de som te bedenken. Noes begon een eindje, telkens weer opnieuw, en Jeanne keek voor zich uit, als iemand die een onheil voelt naderen.

'Ik kan het me niet meer bedenken uit m'n hoofd,' zuchtte Lien eindelijk, 'jij ook niet, Noes? Het was zo ingewikkeld! Ik weet zelf niet meer hoe we aan het antwoord zijn gekomen.'

'Ik wel,' bekende Noes, 'we wisten dat er 4½ uit moest komen en toen hebben we er maar zowat omheen gedraaid. Jeanne haal jij je schrift even voor Jet, jij bent thuis.'

Jeanne kreeg een kleur: 'Och, je weet wel dat ik dat nooit doe, ik vraag het jullie ook niet.'

De tweelingen

Inhoud *De Tweelingen*

I. De kleintjes.....	121
II. Excuus vragen.....	135
III. De dames Van den Bergh.....	148
IV. Meta.....	159
V. Hogere dressuur.....	170
VI. De zondvloed.....	180
VII. De soiree.....	190
VIII. Een opstel.....	201
IX. Naar huis.....	210
X. Een Engels bal.....	220
XI. Grootvader.....	232
XII. Tante Abramine II.....	245

I. De kleintjes

Annie en ik zullen ons leven lang wel ‘de kleintjes’ blijven, al worden we minstens tachtig jaar. Dat is nu eenmaal het vaste begrip omtrent de positie die wij in huis innemen, en als zodanig worden we ook behandeld: klein. Het komt voornamelijk omdat we een oudere zuster hebben, die vijf jaar met ons verschilt. Ik zeg wij, want Annie en ik zijn tweelingen. Gelukkig niet zulke precies eendere exemplaren, zodat iedereen aan je neus al zien kan hoe de familierelatie in elkaar zit, want Annie is lang en dun en ziet er niets Indisch uit (we zijn in Indië geboren) en ik ben kort en dik, een echt nikkerkind, zoals grootvader belooft te zeggen. Ik ben precies andersom uitgevallen als ik zou wensen te zijn.

Mijn ideaal is ‘Engels.’ Puntig, mager, glad haar in een enorme toet, die als tweede hoofd achter je aan bengelt, lange hals, smalle handen en voeten... En nu, zoals ik zei, ben ik bestemd dik door het leven te gaan. En zo’n reuzentoet kan ik niet maken, want zoveel haar heb ik niet, ook krult het te veel om gedistingeerd te zijn. O! ‘gedistingeerd’ dat vind ik het hoogste wat een mens bereiken kan! Annie heeft er iets van. Maar toch nog niet dát.

We zijn al van ons vijfde jaar in Holland, vader en moeder stierven kort na elkaar in Indië en toen zijn de drie kinderen, Meta de oudste, ze is eenentwintig, en wij, de kleintjes, hier bij grootvader voorgoed in huis gekomen. Er zou ons niets te wensen overblijven, want grootvader is de verpersoonlijking van al wat lief en goed en hartelijk is, als - als tante Abramine maar niet op deze aarde bestond. Zij doet het huishouden voor grootvader en is vijfenveertig lentes en de enige van de ooms en tantes die niet getrouwd is. Het spijt haar zó. Maar dat kunnen Meta, Annie en ik toch niet helpen! Ik heb nog wel het ongeluk haar petekind te zijn en ten eeuwigen dage die afschuwelijke naam mee te moeten slepen. Ik ben zo vrij geweest er in de wandeling ‘Non’ van te maken. Dat is een voorrecht voor Indische kinders met lelijke namen.

Grootvader zit te dutten zoals gewoonlijk na het eten en Annie en ik maken ons schoolwerk in de suite, met de deuren open, anders voeren we kattenkwaad uit. Tante Abramine slooft zich af om mee de tafel op te ruimen, hoewel we twee meiden hebben, die het er op haar gemak bij waar zouden kunnen nemen. En straks vliegt ze weer om het theeblad te halen, altijd even druk en beschäftigd. Het is onbegrijpelijk dat ons klein huishoudentje met dat al toch nooit in orde is.

Telkens treft Meta, die in de vensterbank zit te lezen een verwijtende blik, omdat ze niet mee draaft, maar Meta heeft zich voorgenomen zolang mogelijk op haar stoel te blijven zitten, al zou ze, in de helft van de tijd die tante eraan verknoeit de zaak gezond hebben. Wij drieën willen niet worden zoals tante, en dus rennen we uit principe niet.

Tante kan het niet meer verkroppen: ‘Zou freule Meta zich willen verwaardigen ook eens een vinger uit te steken?’

Meta kijkt niet op. ‘Och,’ zegt ze ‘of we daar nu al met ons viereen... Het is zo’n herrie... Het is nergens voor nodig.’

‘Niet?’ vraagt tante vinnig. ‘Waar denk jij dan dat het huishouden van marcheert? Van romans lezen? Hier, breng dat blad met glazen naar de keuken.’

Het gezicht van grootvaders lief grijs hoofd, dat zo gezellig knikkebolt is voor Meta voldoende om de minste te zijn, en op te staan.

Meta voorop met de glazen, tante erachter met de messenbak en een fruitschaaltje.

‘We zijn gegaan, heel netjes aangedaan...’ zingt Annie.

Tante hoort het wel, maar loopt kalm door, ze is aan dergelijke dingen gewend. Ze blijven een half uur weg.

De kleintjes maken van de gelegenheid gebruik eens even op te staan, voor een verzetje.

Door het kraken van onze schoenen wordt grootvader wakker. Hij begint dadelijk met ons te praten om de schijn aan te nemen of hij heel niet ‘eventjes weg’ is geweest; dat is een eigenaardigheid van hem.

‘Is het Franse vertaling vandaag, kinderen?’

‘Hè ja!’ juichen we beiden gelijk. Dat juichen is nu niet precies om het genoeg van een vertaling te moeten maken, maar meer om het feit dat grootvader ze ons vóór zal zeggen, wat altijd al in de vraag ligt opgesloten.

‘Komt dan maar hier met het boek.’

Annie aan de ene kant met een papier en potlood, om woordelijk, want grootvader leest heel langzaam, de vertaling op te krabbelen zit gereed; ik aan de andere met mijn knieën op een stoel en mijn bovenlijf steunend op de ellebogen ver over de tafel hangend, bereid me voor aandachtig te luisteren. grootvader zet zijn bril op, en streelt Annies haar.

Annie is het lievelingetje, zij wordt wel een beetje vóórgetrokken, maar dat hindert me niets. Ze lijkt het meest op vader, grootvaders oudsten zoon, en ik helemaal niet, dus is het erg natuurlijk. Grootvader kent bijna evengoed Frans als Hollands - ik wou dat we het ook al zo ver gebracht hadden - en leest ons duidelijk voor zoals we het op moeten schrijven. Heerlijk-gemakkelijk, en de goede man vindt het een plezierijtje, daarvan ben ik overtuigd. Dus waarom hem dat niet te gunnen, al is het voor ons zó machinaal, dat we er niets door leren. Tante Abramine schijnt dat laatste ook te vinden, want terwijl ze binnenkomt, zwoegend onder een zware melkkan zegt ze wreedaardig: ‘Vader, je moet niet denken dat je de kinderen een dienst doet met ze hun werk woordelijk vóór te zeggen. Ze hebben er op zo’n manier niets aan!’

‘Integendeel,’ antwoordt grootvader altijd even vriendelijk, ‘ik léér het hun goed lezen en vertalen, is het niet zo, nikkerkind?’

‘Of u grootvader?’

En glunder gaat hij verder.

Tante is boos. Zij lucht dat altijd op mij. Op dat punt ben ik de uitverkorene: ‘Je schijnt je niet te generen, Abramine, is dat een houding!’

Ik doe altijd net of ik het niet hoor.

‘Non!’ waarschuwt Meta, met een blik op tante.

‘Zó kan ik het beste denken,’ verwaardig ik me eindelijk, afgetrokken, te antwoorden, met een gezicht als woog de last van de geleerdheid loodzwaar op

mijn hersenen. Ik blijf in dezelfde poëtische houding tot de vertaling uit is en Annie en ik ons haasten, grootvaders kennis van de Franse taal als de onze neer te pennen. Als het klaar is gaan we met een geschiedenisboek in de kring zitten, want twee lampen aan vindt tante zonde. Tante is aller-akeligst zuinig. Daarnet gebruikte ze om het theelichtje aan te steken al voor de derde maal dezelfde lucifer, die ze met engelengeduld boven de lamp houdt tot het blauwe vlammetje verschijnt.

Meta zit een boek te lezen, waar ze liefst de aandacht niet op gevestigd ziet, je kunt het altijd aan haar zien, als ze iets doet wat niet in de haak is. Hemel! Daar merkt tante het al!

‘Meta,’ vraagt ze, en grootvader, getroffen door het schrille van haar toon kijkt even op van zijn patience. ‘Meta, wat lees je daar?’

Meta wordt vuurrood, maar houdt zich goed, rekt nog even de voorbereiding tot het standje: ‘Een boek,’ zegt ze kalm.

‘Ja, dat zie ik, wat voor een boek?’

‘Och, zo maar,’ is de vage opheldering terwijl ze haar armen zoveel mogelijk als mantel van de liefde dienst laat doen.

Met een ruk trekt tante het boek eronderuit, laat het dan weer vallen, blozend als een jong meisje: ‘Lees je dát! Bah! Dat zou ik (dit niet zonder fierheid) zelfs nog niet willen lezen.’

‘Het is ook niets voor u,’ troeft Meta haar vinnig, “t is veel te nieuwerwets.”

Tante is verslagen. Toch legt ze nog even haar witte rimpelige hand erop en zegt: ‘Het is mijn plicht je dit niet terug te geven.’

‘Nou nog mooier!’ gilt Meta driftig. ‘Grootvader! grootvader zeg u nou eens of ik dat boek niet mag lezen?’

Grootvader neemt het boek, dat tante hem met een nijldige duw toeschuift even op, bladert erin, leest een eindje, en zegt dan goedig: ‘Nu, kom, zó erg is het nou niet. Je moet niet vergeten, Abramine, dat Meta geen kind meer is. Een-entwintig jaar...’

Tante, snikkend, is de kamer al uit. Meta leest triomfantelijk verder.

Zulke scènes gebeuren bij ons om de andere dag. Met rood-behuilde ogen, en natte pony van het wassen, komt tante weer binnen, gaat zuchtend zitten, zegt geen woord meer tot het bedtijd voor de *kleintjes* is, en de stakker haar vermoeide benen weer naar de keuken sleept om de blaker te halen.

‘Die deuren! Die deuren!’ zucht grootvader, die niet tegen tocht kan.

We bergen onze boeken op en babbelen nog even met grootvader, elk op een knie, Annie zet zijn bril op uit gekheid en ik knip het puntje van zijn sigaar.

Opeens een gil: ‘Au! Au!’

Tante, die ten vierden male die lucifer wou gebruiken om het vlammetje van het theelichtje op onze blaker over te brengen, brandt haar vingers.

‘t Is wreed, maar ik kan niet ontkennen dat ik er plezier in heb, het zal een les zijn voor het vervolg.

Meta zegt zachtjes ‘lekker’, ik zie het aan haar mond, ze is nog boos op tante, om dat boek, alleen Annie dwingt zich tot enige deelneming en vraagt, haar grote ogen kijkend over grootvaders bril *of het zéér doet?* En grootvader merkt

Vriendin

Twee verhalen over liefde

Inhoud *Vriendin*

Vriendin.....255

Romance.....275

Vriendin

Wanneer ik aan het stadje terugdenk, bestaat het voor mij uit twee huizen: het hunne en het onze. Alle straten uit mijn herinnering lopen daarop uit en in mijn verbeelding rijst de gevel van hun woning monumentaal, en als een gedenkplaat beschreven... Het was een grijs blok met twee ramen aan weerszijden van de hardstenen trapstoep en een rij van vijf daarboven. Het als goud blinkend beslag van de zwarte voordeur en de gelijke gordijnen, waarvan de schelprand tippte aan het onder-gordijntje van linnenkant, getuigden naar buiten van de welgesteldheid en de ordelijke zin van de bewoners.

's Zondags slechts, wanneer het wit-gemutst dienstmeisje voor het raam van de spreekkamer naar de voorbijgangers mocht kijken, vertoonden deze gordijnen enige oneffenheid en de gloed van de open haard in de salon, aan de andere kant van de voordeur, waar mevrouw ontving, sproeide dan door de mazen zodat de kantfiguurtjes, een ridder links, een edelvrouwe rechts, schenen uitgeslagen in vuur. Dat wekte in wie op de stoep, in winterschemering, wachtte, terwijl de zware galm van de bel achter de voordeur verklonk, alreeds het behaaglijk besef dat zich binnen, in de fijne geur die Conny's salon van andere salons onderscheidde, verhogen zou. Die geur ging uit van haar zachte, evenwichtige persoon en deelde zich mee aan al wat haar omringde en toebehoorde; de innerlijke warmte van haar wezen vulde het vertrek. Zij wachtte een bezoeker niet af, zij haalde hem in, en een ieders waarde steeg door de wijze waarop zij hem welkom heette, overtuigend, haar hand, als een geschenk, in de zijne.

'Kom naast me zitten,' noodde zij dan, met in haar ogen de vochtige glans van een verlangen, dat daarin altijd levend scheen, en in het gesprekje dat volgde, leek zij, onverschillig wie of wat op dat ogenblik haar aandacht gold, zich volledig te verliezen...

Conny, beweerde haar man weleens in scherts, heeft met ieder haar hartsgeheim, en dit *ieder* omvatte de conversatie van het stadje, vanaf de fiere jongste luitenant tot aan de oude algemene tante Daatje, die een weinig aan de drank was. En het opmerkelijke bleek, dat elkeen op zijn beurt zich voelde uitverkoren en niemand zich door het succés van een voorganger te kort meende gedaan. Voor allen wist ze de geëigende toon te vinden, het tere punt ter belangstelling te treffen, en ik verwonderde mij dikwijls hoe zij van al die wisselende mensen de lotgevallen en relaties onderscheiden bleef. In haar helder geheugen leek ieder voorval gegrift, wat zij beloofde volbracht zij, geen bijzonderheid ontvlood... Zij had de omvattende glimlach van hen die vanzelf begrijpen, ogen, die altijd gaven, nooit vroegen... En dit aan-vleiend vermogen was een zo natuurlijk deel van haar wezen, dat de gedachte aan opzet of manier niet rees. Ik geloof ook nog niet aan een bewust gevolgde gedragslijn, ik geloof dat Conny, innerlijk onverschillig, in plichtsgetrouwe bemoeïing naar buiten haar verschansing zocht, haar gezicht het passend masker. Een fijnbesneden masker was het, onwezenlijk als de wasafdruk van het gelaat van een dode, vreemd-vertrouwd, gesloten en toch lichtend, en als van een omsluerde lieflijkheid. Het heeft velen

bekoord en gelukkig gemaakt, mij is het een bezit geweest. Want schoon zij mij - zo min als haar man en kinderen, naar ik later begrepen heb - in de vele jaren waarin wij als vriendinnen met elkaar verkeerden, nooit één blik vergund heeft in haar eigen leven, door de omstandigheden genoodzaakt, altoos min of meer onoprecht met mij omging, heb ik dit toch niet als een tekort, noch als een belemmering in onze omgang gevoeld. Alles aan Conny, ook wat mij weleens bevreemdde, scheen mij toenmaals zoals het wezen moest en, eerlijk bekend, komt mij dit nu nog zo voor. In elk geval heb ik nooit mijn, nu ja, enigszins naïeve overgave aan haar, aan de vrouw, die zij dan voorgaf te zijn, betreurd, en het zou niet in mij opkomen de vriendschappelijke confidenties, die ik haar gaarne deed, tegenover het vijandig geheim te stellen, dat zij mij, onder de schijn van vertrouwelijkheid, verzweg. Er zijn nu eenmaal mensen die het hart als een kleinood op de tong kunnen dragen, en anderen, die het als een schat verbergen moeten. Ik zelf behoorde tot de personen welke men *een open boek* noemt en beschouwde deze karakteristiek lange tijd als een voorrecht en een hulde. Nu ik vijftig jaar ben, gezond en opgewekt gezelschap van mijn oude moeder, en nog altoos om deze eigenschap geprezen word. *Men weet wat men aan Marie heeft*, zeggen onze talrijke kennissen, zie ik het voor mezelf toch anders in, geloof ik, dat openhartigheid een zeker comfort, doch nimmer een weelde kan zijn... en misschien is dit de enige conclusie welke ik, die mij geef zoals ik ben, aan mijn familieleden en vrienden vooralsnog onthouden zal. Zij leidde bovendien tot een *eenvoud van het gemoed*, gelijk onze dominee het noemt, waaraan ik mezelf en anderen verwend heb, en die ik op mijn oude dag ook niet meer zou wensen af te leggen, en maakt tot op de huidige dag een deel uit van mijn ijdelheid, terwijl de rondborstigheid zo wel past bij mijn, van nature te kloeke en met de jaren bepaald gezet geworden, gestalte. Altijd recht door zee... Men ziet het mij aan!

Constance Grashorst en ik waren van gelijke leeftijd, dat wil zeggen, dat zij een jonge vrouw en ik een oud meisje was toen wij samen naar de veertig liepen.

Nauwkeurig haar ouderdom heb ik eerst onlangs vernomen uit het ambtelijk doodsbericht. Daarvoor kwam ze altijd lachend uit: 'Une femme detrente ans', zei ze, 'blijft dat. Het is ermee als met het smokkelen op de grenzen'. En ze had een onbestemde afkeer van haar verjaardag. Op die dag, 12 februari, was ik in de regel de enige gast. Haar man wilde geen vreemden. Maar sedert ik haar vriendin heette, drong ze aan: Marie. Marie was immers geen vreemde... In mijn herinnering hangt de datum omkranst. En op elke 12^e februari zie ik ons herenigd aan de rijke, als voor een gastmaal gedekte tafel: de jarige tegenover haar echtgenoot, de beide jongens, wit-gekraagd, samen aan de lage kant, ik, in mijn zwart en wit geruite blouse, breed en praatgraag, aan de hoge... Een borstwering inderdaad! Ik zie nog haar glimlach en de weke blik van de ogen, die over de jongenshoofden heen starden, terwijl Grashorst, zijn glas als een libel geheven, mama's verjaardag in een keurige kleine toast herdacht. Het waren altijd dezelfde woorden, een weinig anders gerangschikt, en het kwam mij vóór, dat ook de nadruk, waarbij een zekere warmte door zijn stem schoot, telkens op de bepaalde lettergreep viel. Hij roemde haar deugden als vrouw en als moeder,

dankte haar voor haar huishoudelijke zorgen, herinnerde aan dagen van ziekte en wenste haar nogmaals geluk; ook namens de kinderen, de familie, de vrienden 'alhier vertegenwoordigd door onze vriendin Marie.'

Het kleine carillon van de glazen viel prompt in en ik voelde mij, terwijl de gespannen stilte brak, opgaan in de intimiteit van het gelukkig gezin. Met tact wist ik de blik af te wenden op het ogenblik dat Conny, opgestaan, haar man heur wang toekeerde voor de officiële kus en zonder ijverzucht zag ik het aan hoe Ewald en Jopje met hun glas rood getint water achter moeders stoel schuifelden, snel het glas neerzetten en hun armen om haar hals sloegen, beiden tegelijk, vurig en verwoed, als bestormden zij een vesting. Omdat ik Conny alle vreugden van deze wereld wel gunde en vond dat ze haar rechtmatig toekwamen. Alleen moest mij aan het einde van de dag, terwijl wij in de voorkamer, als in een lentetuin tezamen zaten, weleens van het hart: 'Het is eigenlijk schande, Con, dat jij nog kwaad durft spreken van verjaardagen!' En dan knikte ze, zag mij met haar droomogen aan en leek mij, schoon zij mijn verwijt als gegrond beaamde, op eenmaal moe...

Onze vriendschap - want van mijn kant was het dat toch, de enige, die ik ooit aan mijn hart gevoeld heb - onze vriendschap dagtekende uit een winter, waarin enige kinderen, onder wie Ewald Grashorst, ten bate van *Armenzorg* een sprookje zouden opvoeren. Ik was toen - op de grens van het tijdperk van de vrouwelijke liefdadigheid - bestuurslid van deze instelling en ontmoette in mijn functie mevrouw Grashorst bij een repetitie. Met haar zoontje, als page verkleed, aan de hand, kwam zij op mij toe. Het ventje boog, gelijk hem dit juist tevoren geleerd was, de lange blauwe veer van zijn baret raakte mijn handen, kriebelde even mijn voorover neigende neus... en de moeder glimlachte naar mij, licht-blozend, als riep zij voor haar uitbundige cavalier mijn toegevendheid in. Die verdere middag bleef ik in haar gezelschap en meermalen bezocht ik sindsdien onder een voorwendsel het repetitielokaal, een wereld op zichzelf, en voor mij van toverachtige bekoring.

Het viel toen zo, dat zij, in plaats van de kolonels dochter, die ziek werd, de rol van de fee, de enige grote-mensen-rol in het sprookje op zich moest nemen, en nooit zal ik vergeten hoe bijna bovenaards schoon en lieflijk zij die avond, één fonkeling van lovertjes-in-licht, van achter de donkere schouw te voorschijn zweefde. Aan alles wat de verbeelding op het gebied van feeën schept, beantwoordde zij. Als naar een werkelijk wonder staarden de kinderen en ademloos geboeid zaten de moeders en vaders in de zaal. Dit wás een fee. En hoe, weer heel anders bekoorlijk, een mens nu, een lief, gelukkig mens, stond ze aan het slot van die voorstelling, terwijl de kleine pages bloemen aandroegen, in de volle gloed van het voetlicht. Al maar meer bloemen, haar handen konden de schat niet omvatten, in golven van seringen gingen haar voeten verloren en Ewald moest de gouden scepter van moeder overnemen, zó bloem-beladen werd zij!

Was ze er verlegen mee, of alleen maar schromend-blij? Diep dook haar hoofd met de vervaarlijke puntmuts in de rozen. Haar fijne kin, haar bevend lachende mond, ze raakten verscholen. Alleen haar ogen bleven glorend